

BENDE IN KOD ROHO MA OK NYAL THO?

Bende en adiera ni dhano ka otho to odhi e polo kata e kum? Ji mang'eny wacho kamano! Yie machalo kama ni kod siro kuom puonj mar mach ma ok tho kaka kum ne joricho, to polo kaka mich mar jogo man kare. To bende puonj machalo kama en adiera? Bende owuok e Muma?

Bende in kod *roho*? Kose in *Roho*? Bende nitie gimoro kuomi ma *ok nyal tho* – kata ma *ok nyal tho chutho*? Ka en kamano, en chieng' mane, to “rohono” nobiro kuom ringre mari e yo mane? Nokete kuomi kane onyuoli? Nobiro e ringre mari kapod intie e ich mar minu? Nomiya roho seche mane inyalo yweyo bang' nyuol mari?

Ka in kod roho, inyalo mule, bile, winje, kata ng'ueye? Inyalo gole oko ma inene? Inyalo neno roho mag jomoko? Bende in iwuon kod pachi, tim, puonj kata lek, weche maling'ling', chandruok, yie kod winjo mari, inyalo DAK kuom ringruok ma ingono *nyaka chieng'*?

Kaluwore kod adiera mag puonj mag roho ma ok nyal tho, DHANO odak kuom ringruok ma ok osiko nyaka chieng'. Ringruok chalo kaka nanga ma ok osiko nyaka chieng'. Dhano odak kuom nanga ma ok osiko nyaka chieng'; to chieng' ma otho, nangano (ringruok) iwito, iiko kata iwang'o, seche ma dhanono dhi e polo kata e mach mar kum ma ok tho. Chike mag Katholik puonjo ni nitiere kuonde mopogore miluongo ni puodhruok (purgatory).

Inyalo NG'EYO nade, kuom yo achiel kata machielo? *Chik* mari mogik en mane mar ng'ado bura mar *adiera* kuom puonj moro amora motenore kod tho, kum kod kinde mabiro?

Ka “chike” mag yie *mari* gin sigana mag neno fweny kuom tho, wuoyo kod “roho mag joma osetho,” rieko ma sani, dinde kod puonj mag-gi motenore kod roho ma ok nyal tho, kik idhi nyime kod somo mathoth. Ndikogi oyie kuom MUMA, wach mane ondik kod Nyasaye kaka entiere kuom ndiko mage machon (kod dhok mage mokwongo), kaka chik mogik motenore kod puonj mar ngima mochwere kod roho.

Ang'o momiyo dhano mang'eny wuondre chutho ni gin kod roho ma ok nyal tho seche ma wach ma en roho “ma ok nyal tho” OK YUDORE kamoro amora e Muma?

Dhano en ang'o?

Kata kamano, penjo ma kare motenore kuom roho ma ok nyal tho en ni, In ng'a?

Kuom jogo ma ok oyie kuom Nyasaye kendo moyie kuom puonj mar lokruok, dhano en kaka ong'er maonge gi yier. Jogo makwedo Nyasaye neno dhano kaka yudruok mogik mar nyalo ma ok nyal nenore; yudruok mogik mar milenia maonge kod adiera; yiero mar chakruok kod dak

marom. Kata kamano, jogo makwedo wach Nyasaye ni kod YIE molal kuom puonj mar wuon lokruok, to onge gima ok en sayans kaka puonj mar lokruok!

Jogo moyie kuom Chuech – ong'eyo kendo winjo ni ngima nyalo mana wuok kuom ngima mosebedo *machal*; ging'eyo ni chik nyalo mana wuok kuom Jachiw chik maduong'; chuech miwuoro nyalo mana wuok kuom JACHUECH MADUONG' – par wachno maber.

Ging'eyo ni familia mar dhano nochakre kuom dhano achiel, to dhako nochwe e yor hono kowuok kuom ringre mare kaka chuech ma kende kendo mar chakruok kaka Adam owuon ema nochako *familia mokwongo*.

E yo moro amora, kata ka en e yor twak kende, jogo mawacho ni gintiere e din mar Kristo kendo moyie kuom muya mar Muma nyaka nyal lero maler ni “Dhano en ang'o?” kowuok kuom puonj mar Chuech kaka iwache e Muma.

Kane Nyasaye ochweyo janyuolwa mokwongo Nowacho, “Inicham kuon gi luya, nyaka idog e lowo, nikech kanyo ema ne ogolie. IN LOWO, kendo lowo ema nidogie” (Chakruok 3:19).

Nyasaye ne wuoyo kod Adam. Ne owuoyo kod *dhano man kod ng'eyo!* Ok ne onyiso Adam ni *ringruok* mare kende ema nochwe kod lowo, to ne en adiera ni Adam ne en roho moum kuom ringruok minyalo ne ma kinde mage tin! Ooyo! Nowacho ni Adam ne en lowo makwar kata chuodho makwar – emomiyo mano e tiend wachno mawuok e dhok mar Hibrania kaka “lowo.”

Ne! “Eka Ruoth Nyasaye nokawo lowo monywaso, kendo ochweyogo dhano. Nokudho much ngima e um dhano, mi dhano nobedo gi ngima” (Chakruok 2:7).

Wiyi kik wil ni, Muma ok ne ondik gi dhok mar Ngere. E kinde mang'eny, Muma nondik gi dhok mar Grik kod Hibrania; Dhok mar Hibrania notigo ahinya kuom Muma Machon to dhok mar Grik notigo ahinya kuom Muma Manyien.

Wach ma en *roho* ne onge e kinde machalre kane indiko Muma. En dhok mar Ngere, ema chiegni ahinya kokadho kuom ler mar *kanisa*.

Adiera, kaka ibiro neno, wach mawuok e dhok mar Ngere (soul) kata *roho* onego ogol e dhok mar Ngere mondo *oloke* kod weche mang'eny manyalore kata machiegni gi mar dhok mar Hibrania ma en *nephesh*

Nikech wach mawuok e dhok mar Hibrania ma en *nephesh* ema iloko ni *roho (soul)* gi dhok mar Ngere!

Tiend nonrowa mar riekod kod winjo otenore kuom wach mawuok e dho Hibrania ma en *nephesh!*

Tiend wach mawuok e dho Hibrania ma en *nephesh* en ang'o?

Exhaustive Concordance mar Strong wacho kama: “(5315) *nephesh* en; chuech mayueyo, kaka le kata teko: kitiyo kode maber en (ringruok kata paro); gombo, le, ringruok, muya, chuech, tho, dwaro, romo, rech, jawuoro, en, chuny, (bedo kama rach e ngima), gombo, dhano, an, paro, tho, ng’ato, iwuon/owuon, ng’ato, winjo maber, (en, mara, mari) kende, gin (margi), nek, roho, gin, gimoro, dwaro, mobiro bedogo.”

Mano chenro mabor ahinya! Ineno ka wach mawuok e dhok mar Hibrania ma en *nephesh* otenore kod “bedo”! Kamano bende, en kod tije mang’eny, kuom ringruok, le kod NGIMA *mayueyo* mar chuech mag ring’o kod remo! Bende inyalo loke ni “tho,” kata “le”, kata “chuech”, kod “gombo”, “tho” kata “ng’ato.”

Bende ing’eyo ni wach ma wuok e dhok mar Hibrania ma en *nephesh* otigo ding’eny kuom kido mopogre mag ngima KAPOK oti kode kuom dhano e Muma!

Wasom Chakruok 1:20 kama *nephesh* itiyoga kaka, “gik mangima”; e wes mar 21 “chuech mangima”; wes mar 24 “gik mangima”; wes mar 25 “jamni” (mano gik machalo mumi, rech mag pi, kod ngima mantiere e pi)!

Kaluwore kod ranyisini mar chuech mag le duto kod mag pi, wach ma en *nephesh* itiyoga seche mang’eny!

Koro som Kwan 19:11: “Ng’at momulo ng’at *motho* nobed mogak kuom ndalo abiriyo.” E ndikoni, chike mag puoth kaluwore gi jolawi owue. Ng’ato ibiro kaw ni ogak ka omulo ringre *motho* motop kata ringre mar jamni kata dhano.

Wasom wes mar 22, “Gimoro amora ma ng’at mogak omulo bedo mogak, kata ng’at (roho) [*nephesh*] momulo gino bende bedo mogak nyaka chieng’ podhi.”

Wach machalo kamano otigo e wes mar 22 (monego olok ni “Ng’ato achiel” kata “ng’ato”) kitiyoga kaka “ng’at *motho*” e wes mar 11! Ket mano e pachi kendo mondo obed kanyo seche duto. Wach machalo kamano ma iluongo ni “roho” kuonde mang’eny e Muma Machon iloko kae kaka “ng’at *motho*.”

Koro wasom Ezekiel 18:4, 20: Ji [*nephesh*] duto mangima gin maga. Wuoro kata [*nephesh*] wuowi [*nephesh*] gin maga duto machalre. To ng’ato [*nephesh*] biro tho [*rohono kata nephesh*] mana nikech richone owuon. Ma itiyoga gi dhok mar Ngere kaka “Ji duto gin maga; Wuoro kata wuowi gin maga duto machalre, to ng’at matimo richo ema biro tho”!

Tenruok mar Ndiko en *tich makende* e nyim Nyasaye! Gino ma Nyasaye wacho kokadho kuom nabi Ezekiel en ni onge ng’ama biro ng’ado rieko kuom richo to bende ok wanyal “hango” ne jomoko kuom richo ma wasetimo *wawegi!*

Ndikoni ok *ochiw* kaka somo ka roho ok nyal tho kata nyalo tho; kata kamano, nikech ndiko wacho maler ni “to ng’ato biro THO mana nikech richone owuon,” kaka ranyisi mar wach mogik

man gi teko ni wach mar Hibrania ma en “roho” kata *nephesh* tiende en *ringruok*, *manyalo tho*, *ngima ma kinde mage matin*, to oonge kod *wach moro amora chutho* ma ok nyal tho.

Koro penjri iwuon niya, “Bende Muma wacho ni roho nyalo tho kaluwore gi tiend wachno?”

Duoko mari nyaka bed “KAMANO!”

Koro kuom neno mari, ineno *ranyisi* maber ni wach molok gi dhok mar Ngere kaka (soul) kata roho *onge kod gimoro amora* chutho kaluwore kod gima ok nyal tho kata weche mag roho; to otenre kod weche mag ringruok kod bedo mar dhano kod jamni man kod remo gi ring’o!

Wach ma en *nephesh* yudore e wes 243, kendo oloke kuom yore apar gi achiel. Bende nyaka ine ni ranyisi mar “joma otho” iloko achiel ka achiel kowuok kuom wach mar Hibrania ma en *nephesh* e ndikogi: Tim Jo-lawi, 19:28; 21:1; 22:4; Kwan 5:2; 6:11.

Wach achielno miloko ni “roho” seche mang’eny ikawo kaka “ng’at motho” kisomo ndiko mar Kwan 9:6, 7, 10.

Iloke kaka ringre e ndiko mar Tim Jo-Lawi 21:11; Kwan 6:6; 19:11,13; kod Hagai 2:13 bende.

Muma Manyien wacho nade?

Wach mawuok e dhok mar Grik maen *psuche* ema en wach kende miloko ni “roho”e Muma Manyien. Ibiro yudo wachno ndalo 105 e Muma Manyien, kama iloke ndalo 58 kende, to inyalo ti kode kaka “ngima” ndalo 40, “paro” ndalo adek, kod “chuny,” “kuom chuny,” “wan” kod “in” dichiel dichiel.

Wach mawuok e dhok mar Grik maen *psuche* en wach machalre kod wach mawuok e dhok mar Hibrania maen *nephesh* kendo gitiyo machal e Muma Manyien duto.

Kuom ranyisi, *psuche* itiyogo kuom le ma piny, kaka ineno ka *nephesh* itiyogo kuom kido mopogre mag ngima e ndiko mar Chakruok mokwongo! Ka wasomo Fweny 8:9 wach mawuok e dhok mar Grik Maen *psuche* (par ni ma e wach kende mawuok e dhok mar Ngere motigo kaluwore kod wach ma en roho), itiyogo kaka “ngima.” Som Fweny 16:3, kama iwuoyo e ngima mapiny, kata kamano wach maen “roho” ema tiyo. Som ndiko mogikno mos! Onyiso kwong’ mabiro kuom piny kod nam, to owacho niya, “kendo gik mangima duto ma e nam NOTHO”! Kae nitie ranyisi achiel kendo mawuok e Muma Manyien ni wach ma en roho kaka noyudo tiende e dhok mar *Ngere* en *chuech* kata *gimoro amora mangima* manyalo tho. Kae oti kode kuom ngima mopogore (ma *ng’enyi* notho) e nam.

Seche mang’eny, joriemb ndege wachoga ni gin kod chunje mang’eny e ndege ka gitiyo gi wachno kendo kagiloke kaka ji. Seche ma twak mar gaset wuoyo kuom chunje mang’eny ahinya motho kaluwore kod masira mar meli monimo, otiyo kod wachno e yo machalre kaka owuok e Muma ndalo 14 mopogore. Kuom ranyisi som, Tich Joote 2:41-43; 3:23; 7:14; 27:37; Jo-Rumi 2:9; 13:11; 1 Jo-korintho 15:45; Jakobo 5:20; 1 Petro 3:20; 2 Petro 2:14; Fweny 6:9; 18:13; 20:4.

E ndikogi, wach mawuok e dhok mar Grik ma en *psuche* itiyogo kuom *ngima mar dhano* ma inyalo kethi kata manyalo lal.

Wach en ni wachno mar Grik inyalo tigo ding'eny kaka wach mar dhok mar Hibrania ma en *nephesh* kendo inyalo ti kode kaka winjo mag dhano! Kuom ranyisi, *psuche* iloko kaka: “paro,” “wan,” “in” “chuny” kod “kuom chuny duto.”

Wach mawuok e dhok mar Ngere maen roho e Muma Machon seche duto igolo kowuok kuom wach mawuok e dhok mar Hibrania maen *nephesh* to TIENDE OK EN gima ok nyal tho; mana kaka wach mawuok e dhok mar Ngere maen roho e Muma Manyien wuok kuom wach mawuok e dhok mar Grik maen *psuche*, to oonge kod tiend gima ok nyal tho.

Ang'o Matimore Seche Mag tho?

En kare kowuok kuom dhok mokuongo mag Muma (Hibrania kod Grik) ni dhano tho mana kaka le bende tho. “Chutho, gimoro achiel ochomo dhano gi le machalre; *dhano tho mana kaka le bende tho*. Adier, giyueyo mana machalre. Giduto ne gia *kuom lowo*, kendo *kanyo ema ginidogie* giduto. Kamano giduto *gidhi kama chalre*” (Eklestias 3:19,20).

Ne kaka jondiko mag Muma *nolero* chal mar tho: Ayub nondiko niya, “Ndalo dhano nok kendo oneno thagruok mathoth. Odongo kendo onur piyo, mana kaka maua, bende olal nono ka tipo makadho” (Ayub 14:1, 2).

Nyasaye notayo Daudi mondo ondik ahinya kuom puonj mar tho kod ngima. Daudi nowacho niya, “Duong' mar ng'ato ok nyal sirone tho, to enotho athoya kaka *le* tho. Gimwomore e tho [*sheol*] ka *rombe*, kendo tho nogono ema biro bedo jakwadhgi. Joma kare nogonigi siboi gokinyi, ka ringregi top e piny joma otho [*sheol*], kuma bor gi pinygi. An to Nyasaye nokonya [Hibrania, *nephesh* – tiende ni NGIMA] kendo nogola e *teko mar tho* [ne ni tho ni kod teko kuom kido mopogore mag ngima kaka ilere kod wach mawuok e dhok mar Hibrania ma en *nephesh*]: Duong' mar ng'ato ok nyal sirone tho, to enotho athoya mana kaka le tho” Zaburi 49:12-20

Nikech Nyasaye man kod teko fwenyowa kaka dhano – chuech mag Luete – *wan nyithinde* nimar wan joma *osechier* KOWUOK KUOM THO (Luka 20:36), Notayo Daudi mondo ondik niya, “Mano kaka lit ni Ruoth Nyasaye ka ng'ate moro tho” (Zaburi 116:15).

Nitiere ranyisi mang'eny e Muma kaluwore gi gik matimore seche mag tho!

ONGE kamoro amora e Muma ma wach maen “roho ma ok nyal tho” yudore! Nitiere “roho kuom dhano,” mowuoe e muma kendo en somo matut ahinya. E yo machwok, *roho* man kuom dhano ema ting'o paro mare e okang' ma malo mohingo mag le. Mae nowuoe kod Ayub gi Paulo mane owacho kaka Roho Maler mar Nyasaye “neni kod roho magwa” nikech wan nyithind Nyasaye.

Muma puonjo ayanga ni Nyasaye nywolo NYITHINDO!

Mana kaka dhano ok nyuol ka ngima ok onyuolo ngima (ngima ma dichwo koriwore gi mar dhako), kamano bende Nyasaye man kod teko fwenyo ni Roho Mare Maler ok riwre gi *ringruok* kende; to ni nitiere roho kuom dhano ma teko marwa mar hera, chiwruok marwa, nyalo mar golo paro kod *ngimawa* nitiere!

Seche ma Muma wuoyo kuom ranyisigi mag “chuny,” owuoyo kuom kamoro e pach dhano ma PARO magwa kod TIMBEWA bedoe. Rieko masani mar sayans fwenyo ni pach dhano ni kod kuonde mopogore opogore mang’eny. Kuonde moko mag paro ni kod ratiro magwa, romruok magwa kod nyalo magwa manenore kendo mopogore; kuonde moko bende odich kod pachwa mag winjo kaka puonj mar neva, wang’ kod mamoko. Kuonde moko to odich kod paro magwa machon kod chien gi nyime mar wich modich gi paro mag dhano maen kar NG’ADO WECHHE mantiere e paro.

Seche moko nitie tiend wachni malach kuom jogo morwako “ranyisi mar ondiek” *e wigi* (tiende ni kuom *hechgi*, kuom thuolo margi, winjruok kod yiero margi) seche ma ng’at machielo winjo adierani e yo mayot.

Mak mana ni roho man kuom dhano ok en mano ma ok nyal tho! Wach Nyasaye wacho maler ni Nyasaye kende ema ok nyal tho (1 Timotheo 6:16)! Dhano *ifwenyo kaka* ng’ano ma kinde mage nok, kuom ringruok kendo kuom nenruok – *en buru!* Wachore ni en ng’at malal kendo top. Kata kamano, parane wachno matut kuom kinde matin. Parri kaka chuech matin ahinya mar ngima mane obiro ka wuonu gi minu notimo hera. Chuech mane obedo ni golo kido mari kaka ichalo, bor mari, chal mari, rangi mar wang’i kod yier, goro mar pien dendi, rieko mari, kod nyalo magi duto ne nitiere kuom chakruok matin mar ngima. Nyasaye man kod teko gero kuom ngimawa mar Kristo chuech kokadho kuom teko mar Roho maler manyalo nyuolo chuech “manyien kuom Kristo” mayangore kaka *roho mar dhano!*

Kata kane wuonu maen dhano noketo kido mare kuomi – nomiyi NYING – kuom mano Wuonwa ma e polo keto kido Mare owuon, Nyinge, kod chal Mare kuom Nyithinde!

Puonj mag miriambo kuom roho ma ok nyal tho *pando adiera maduong’ni!*

Ka Nyasaye miyo iwinjo adiera matut mar Wachne kokadho kuom ndikogi, puoch mondo odogne Nyasaye man gi teko! Ka Nyasaye fwenyo adiera matut kuomi, nyaka idhi e buk mar Jo-Rumi 8 kendo mondo isome duto maber. To moloyo, seche ma isomo ndikoni, som wes mar 29! “Gin e joma noyiero chon, mi oketo obedo gi kido machal gi kit wuode, mondo Wuode [Yesu Kristo] obed WUOWI MADUONG’ e kind OWETENE MANG’ENY”! Ee, mana kaka Yesu Kristo nobedo wuowi maduong’ kuom dhano, bende nobedo WUOWI maduong’ kuom tho! Mano wach moyangre kendo mayot!

Wach maduong’ ma waneno en mar NGIMA! Waneno *hono* ni ngima wuok kuom ngima mokwongo mar kido achiel; ni ngima dhi nyime owuon kaka en tie; ni gimoro nyuolo mana gino machalo kode, to ni wan dhano, kokadho kuom hera mar keny, wanyuolre *mana wawegi!*

Nyasaye ma en wuon teko nyuolo mana *kido mare!*

Ma en ADIERA maduong' ahinya!

Ka nyalo bedo ni in kod wach moro mopogore kaluwore kod weche ma ipuonjori kuom ndikogi,
wakwayi mondo indiknwa mondo waorni ndiko mathoth.

Kanisa Nyasaye mar Piny duto kwayi mondo *isom* Wach Nyasaye.

Translated by Elijah Ogeda

elijahogeda@gmail.com